

2. Іщенко М. В. Забруднення або псування земель як наслідки у злочині, передбаченому ст. 239 Кримінального кодексу України. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 134. С. 119–128.

3. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

4. Оверковська Т. К. Правові засади охорони земель від забруднення та псування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Київ, 2008. 20 с.

5. Про державний контроль за використанням та охороною земель: закон України від 19.06.2003 № 963-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 350.

6. Шульга А. М. Кримінально-правова охорона земель від забруднення або псування: монографія. Харків: НікаНова, 2013. 256 с. URL: <http://univd.edu.ua/scienceactivity/index.php?usid=195&fid=783> (дата звернення: 05.05.2017).

Одержано 07.05.2017

УДК 343/253(477)

Світлана Олександрівна САВЧЕНКО,

курсант 3 курсу факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків

Науковий керівник: Веприцький Роман Сергійович,

доктор юридичних наук, доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків

СМЕРТНА КАРА: ЗА ЧИ ПРОТИ?

Розглянуто дискусійні питання щодо застосування смертної кари як виду кримінального покарання. Наголошено на розгляді аргументів «за» і «проти» застосування такого виду покарання. Зроблено певні узагальнення світового і вітчизняного досвіду щодо застосування інституту смертної кари.

Ключові слова: *смертна кара, довічне позбавлення волі, покарання, гуманізація.*

Питання стосовно застосування смертної кари як виду кримінального покарання завжди було і залишається широко обговорюваним в суспільстві, а також дискусійним серед науковців та практиків в сфері правоохоронної діяльності. Актуальність дослідження даної тематики обумовлена стрімким зростанням кількісних та якісних показників особливо тяжких насильницьких злочинів, жорстоким та винятково цинічним характером їх вчинення. На противагу цим

загрозливим явищам в суспільстві поширюється думка про доцільність застосування більш дієвих та суворих покарань до осіб, що вчиняють такого роду злочини діяння.

Актуальність питання щодо застосування смертної кари полягає, в першу чергу в тому, що зараз багато держав ідуть по шляху лібералізації законодавства, таким чином за злочини особливої тяжкості максимальним покаранням стає довічне позбавлення волі. Численні дискусії викликає доцільність застосування даної міри покарання, її правомірність та допустимість.

З давніх-давен на різних етапах розвитку суспільства розглядуване питання досліджували: Т. Мор, Монтеск'є і Руссо, Кант, Гегель, Шталь. Вони виступали за застосування смертної кари щодо осіб, які вчинили вбивства лише в окремих випадках, на відміну від Гоббса і Вольтера, які взагалі були проти застосування такої міри покарання.

В сучасній науці питання, що стосуються проблем співвідношення смертної кари та довічного позбавлення волі були предметом дослідження таких вчених, як В. І. Анісімова, Ю. В. Бауліна, М. Й. Коржанського, В. В. Костицького, В. В. Сташиса, В. Я. Тація та інших. Але слід відмітити, що їх погляди на розглядувані явища не були однозначними, часом носили діаметрально протилежний характер, піддавалися критиці, дискутувалися. Безумовно, це свідчить про різноплановий інтерес, жваву зацікавленість та щиру небайдужість до означених проблем і шляхів їх вирішення.

Що ж таке смертна кара? Смертна кара – це позбавлення життя особи, яке здійснюється в межах легітимних повноважень держави. Іншими словами – дане поняття також можна визначити, як вбивство особи за вироком суду. Це найвища, найсуворіша міра покарання. Розглядаючи її в історичному аспекті, слід сказати, що з часом кількість злочинів, за які передбачено таке покарання, зменшується, зростає кількість держав, які скасовують смертну кару. Якщо раніше, її виконання мало публічний характер, супроводжувалося тортурами, катуваннями, то в теперішній час спостерігаються тенденції щодо її таємності та певної міри «гуманності». Що ж є причиною даних суспільних явищ? Це пов'язано зі змінами в суспільній свідомості, які викликані впливом релігії, зміною ціннісних орієнтацій. Якщо до початку Першої світової війни смертна кара була законодавчо відмінена або фактично припинена тільки в 7 країнах Європи, то в кінці 1980-х рр. вона була скасована у 53-х країнах, а призупинена в 27 країнах. Україна, вступаючи в Раду Європи в листопаді 1995 року, узяла на себе зобов'язання запровадити негайний мораторій на всі страти і цілком відмінити їх протягом трьох років. А у квітні 2001 року було прийнято новий Кримінальний Кодекс України, в якому найсуворіше покарання, смертна кара, було замінено на довічне позбавлення волі.

Зараз у світі налічується 129 країн, які скасували смертну кару і всього 68 країн, які застосовують даний вид покарання.

Проте слід констатувати, що суспільство ніколи однозначно не ставилося до смертної кари. Там, де вона є – обговорюється її скасування, а там, де вона відмінена – ведеться активна діяльність щодо її відновлення. І такі парадокси існують в багатьох країнах, що підтверджує актуальність проблеми і нагальну необхідність вироблення суспільного консенсусу.

Отже, питання застосування смертної кари в умовах демократизації та гуманізації кримінального та кримінального процесуального законодавства не втратило своєї актуальності, передбачаючи потребу здійснення надалі аналізу співвідношення всіх «за» та «проти» [1, с. 251].

«За»:

- «захисники смертної кари вважають її ефективним засобом попередження особливо жорстоких злочинів, захисту суспільства від злочинців та справедливою відплатою за скоєне насильство»;

- утримання ув'язнених коштує близько 14 тис. грн., суспільство обурене тим фактом, що мають платити податки на фінансування вбивць і маніяків;

- згідно Кримінально-виконавчого кодексу України засуджений після відбуття не менше 20 років покарання має право подати клопотання до Президента України про помилування. У разі помилування ця особа не відбуде повної міри покарання;

- саме смертна кара може виступати як механізм залякування. Вона може врятувати значну кількість людей;

- церква протягом століть підтримувала державу у каранні злочинців. Всі релігійні кодекси (Біблія, Коран, Талмуд) закликають до законослухняності. Є навіть такі заповіді, які мають безпосередній стосунок з правовим вихованням: «Кожний, хто вчиняє гріх, вчиняє і беззаконня», «Беззаконники всі будуть знищені»;

- статистика свідчить, що існуючі міри покарання призводять до низького рівня запобігання злочинів. За роки незалежності в Україні вчинено понад 80 000 умисних вбивств і замахів на життя;

- більшість вважає стародавній принцип Таліона «око за око, зуб за зуб» справедливим. Якщо особа лишила життя іншу особу, то з нею це теж можна зробити;

- науковець Ернест Ван Гаг писав в статті «На захист смертної кари: практичний і моральний аналіз», що «смертної кари бояться більше від усіх покарань, бо вона не просто необоротна, як і більшість інших покарань, а остаточна...».

«Проти»:

- введення смертної кари може стати перешкодою перебування України в Раді Європи та СНД;

– судова помилка не є виключенням. Згадаймо серійного вбивцю Андрія Чикотіла. За його перше вбивство невинно був засуджений на смертну кару 29-літня особа. В цьому випадку ми можемо запозичити дещо з американської практики: між винесенням вироку та його виконанням є проміжок часу – 5 років. Це дає шанс захисникам довести наявність судової помилки;

– релігійне переконання «Життя дає лише Бог, і лише він може його забрати»;

– смертна кара перешкоджає можливості реабілітації, тобто переосмислення злочинцями вчиненого, не надає шансу каяття;

– «Жодна кара не може руйнувати невід’ємної гідності того, хто вчинив злочин. Двері, відчинені для каяття та реабілітації, мають бути завжди відчиненими» (Іван Павло II, 1997 р.);

– не забуваймо слова великого князя Володимира Мономаха: «Ні правого, ні винного не вбивайте і не повелівайте вбити його»;

– смертна кара передбачає в собі катування та приниження, що заперечує ст. 28 Конституції України;

– «смертна кара волає до найтемніших кутків нашої душі про необхідність відплати. Можливо, вона вдовольняє жадобу суспільства до помсти, але не стримує кримінальну поведінку в суспільстві;

– кожна людина має право на життя, і руйнувати його через смертну кару означає руйнувати те, що захищаєш»;

– винесення вироку не легка справа для совісної людини, а також важка справа для виконавця покарання. В країнах, де є смертна кара, такі особи отримують відпустку, бо це психологічна травма. Хоч по суті відповідальність несе держава, яка через уповноважених осіб реалізує вирок, виконавець в публічних очах є вбивцею [2, с. 67–68].

Безумовно цей перелік аргументів «за» і «проти» смертної кари не є вичерпним і це зрозуміло. Адже мова йде про найтяжче покарання, а питання життя та смерті – надскладні, неоднозначні і спірні цього питання – беззаперечна. Вони лежать не тільки і не стільки в правовому полі, а пов’язані з безліччю морально – етичних, політико – правових, релігійних, психологічних, культурних, духовних переконань суспільства.

Підводячи підсумок слід сказати, що розглядувана проблематика буде злободенною дискусійною і актуальною доки в суспільстві будуть вчинятися особливо тяжкі злочини. І саме держава повинна захищати і гарантувати права і свободи громадян, здійснюючи ефективні, дієві, широкомасштабні заходи протидії злочинності в усіх її негативних проявах. Лише тоді можлива реальна і суттєва гуманізація та лібералізація кримінального законодавства.

Список бібліографічних посилань

1. Омелянчук Л. В., Бурлачук О. О. Перспективи запровадження смертної кари в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 6. С. 250–259.

2. Карпенко М. І., Бандурович А. В. Смертна кара: бути чи не бути? *Юридична наука*. 2013. № 5. С. 62–69.

Одержано 10.05.2017

УДК 343.221.51

Єлизавета Сергіївна САГАЙДАК,

курсант 2 курсу факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків

Науковий керівник: Кондратов Дмитро Юрійович,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків

ДО ПИТАННЯ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Досліджено питання встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб в Україні у зв'язку із запровадженням стосовно таких осіб заходів кримінально-правового характеру, а також з'ясовується питання про визнання юридичної особи у якості суб'єкта злочину.

Ключові слова: *кримінальна відповідальність, юридичні особи, суб'єкт злочину, покарання, заходи кримінально-правового характеру.*

За останні роки в Україні стрімко зросла кількість злочинів, що вчиняються від імені або в інтересах юридичних осіб. У зв'язку з цим деякі науковці стали виділяти новий вид кримінальної активності – злочинність юридичних осіб («злочинність корпорацій» або «корпоративна злочинність»). Треба зауважити на тому, що цей вид злочинності стає реальною загрозою основам національної безпеки України, у тому числі її економічній складовій. Як справедливо зазначає І. І. Митрофанов, злочинність організацій суттєво впливає на показники криміногенності соціуму, зокрема спричиняє або створює умови для розвитку таких небезпечних соціальних явищ, як корупція (корпоративна корупція, тобто незаконна корисливо-мотивована діяльність державних службовців в інтересах організацій), кримінально-протиправні посягання на довкілля, фінансування тероризму й існування організованих форм кримінально-протиправної активності [1, с. 62–66].

Як зазначають В. К. Гришук та О. Ф. Пасека: «Постановка питання про можливість запровадження в Україні кримінальної відповідальності юридичних осіб є принциповою, оскільки такий вид відповідальності